

ארבעה הבדלים בין הגאולות

'סעודת משיח'
שביעי ואחרון של פסח, תשפ"ו

"בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל" – אמרו חז"ל. בחודש זה נגאלו אבותינו מגלות מצרים, וחודש זה מסוגל לבוא הגאולה העתידה במהרה בימינו.

זה הזמן לעסוק בתורת הגאולה ובענייני אחרית הימים, במיוחד בחג הפסח - ובפרט ביום האחרון של החג שבו מאירה "הארט המשיח" ונוהגים בו לקיים את "סעודת משיח".

*

המספר ארבע בולט בכל ענייני חג הפסח, ואף ב"סעודת משיח" נוהגים לשתות "ארבע כוסות".

בשנים האחרונות זכיתי לפרסם כמה "רביעיות" בענייני הגאולה – כלומר, הצעות של נושאים המחולקים לארבע, במקביל לארבעת הכוסות, וביניהם:

ארבע ברכות של גאולה (תשע"ט)

על הקשר בין הברכות שבסעודה לגאולה

ארבעה ניגונים של גאולה (תש"פ)

ניגונים נבחרים השייכים במיוחד לגאולה

ארבע אותיות של גאולה (תשפ"א)

יסודות בגאולה לפי סדר האותיות א-ד

ארבע חיות של גאולה (תשפ"ג)

ארבעה בעלי חיים המהווים 'סוגיה' בעולם העתידי

ארבע מהפכות של גאולה (תשפ"ד)

על ארבע מערכות יחסים שתחול בהם מהפכה באחרית הימים

ארבע כינויים של הגואל (תשפ"ה)

על ארבעה תוארים שנתכנה בהם הגואל האחרון

ורבים נעזרו בהם ב"סעודת משיח" או בסמיכות לה.

ובכן, הקונטרס שלפנינו מחולק גם הוא לארבעה פרקים – על ארבעה נקודות של השוואה בין הגאולה ממצרים לגאולה העתידה;

יצויין, כי ארבעתם מבוססים ומושרשים בענינא דיומא ממש, קריאת התורה שקוראים ביום השביעי של פסח (תחילת פרשת בשלח).

*

ויהי רצון שגזכה בשנה זו ממש לחגוג את חודש ניסן, מתחילת החודש ועוד קודם לכן, באופן של חירות וגאולה אמיתית ושלימה, "ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו", בחסד וברחמים.

- כל הזכויות שמורות -
הרשות נתונה להדפיס ולהפיץ את הדפים (כמות שהם!)

לקבלת הרביעיות שיצאו בשנים עברו,
ולהערות, תגובות, הקדשות וכיוצא בזה -
נא לפנות ל:

מנחם מענדל רייצס

כתובת הדוא"ל riz@neto.bezeqint.net
או omekpshat@gmail.com
אפשר ליצור גם קשר טלפוני במס' 08-6882799
או 050-4125205

עיצוב ועימוד: a0573114874@gmail.com

תוכן הענינים:

1. "מי ומי החולכים"? עמ' 6

2. כיצד יוצאים? עמ' 9

3. מי בראש? עמ' 12

4. בכמה שבילים? עמ' 15

1

”מי ומי ההולכים?”

כולנו מכירים את הפסוק: **”וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֵלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מַה הָעֶבְדָּה הַזֹּאת לָכֶם”** (בא יב, כו), המצוטט בהגדה של פסח כדברי התרסה של הבן הרשע **”שהוציא עצמו מן הכלל”**;

כתגובה מתאימה להתרסה זו, ממליצה ההגדה לצטט בפני הרשע פסוק נוסף (בא יג, ח): **”בְּעֶבֶר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם”**. ההדגשה בפסוק זה היא על המלה **”לִי”** כמיעוט – **”לִי, ולא לו. אילו היה שם לא היה נגאל!”**

ואכן, לדאבונו היו רבים מישראל שלא נגאלו בגאולת מצרים, מחמת רשעותם ואי רצונם לצאת ממצרים; וזו אחת הסיבות לכך שהקב”ה הביא על המצריים כמה ימים של חושך – כדי שלא יראו את הטרגדיה בעם ישראל כאשר שמונים אחוז(!) הלכו לעולמם באותם ימים.

כך מפרש רש”י את הפסוק שבתחילת קריאת התורה בשביעי של פסח (בשלח יג, ח): **”וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם”**: **”מחומשים, אחד מחמשה יצאו, וארבעה חלקים מתו בשלושת ימי אפלה”**.

בפרט זה שונה הגאולה העתידה מגאולת מצרים – אז לא יהיה מצב כזה של יהודי שנשאר מחוץ לגאולה (ולכן היא נקראת "הגאולה השלימה"). וכך מסביר הרבי מליובאוויטש את המשפט שציטטנו מההגדה - "אילו היה שם לא היה נגאל" (לקוטי שיחות ח"א ע' 248 ואילך; ח"א ע' 2):

הרשע מצידו משדר ניכור וחוסר שייכות, אבל אנחנו מאמינים בו, ויודעים שמעבר לכל השכבות המעיקות קיימת גם אצלו נשמה אלוקית שמחוברת חזק. לכן אנו מדגישים "אילו היה שם לא היה נגאל": בעת הגאולה ממצרים היתה אפשרות לרשעים מסוג זה להתנתק מעם ישראל ומגאולתו, אבל הפעם – בעת הגאולה העתידה – גם החוטאים והפושעים עתידים לחזור בתשובה ולהיגאל.

ההבדל בין הגאולות בפרט זה, נעוץ במעמד הר סיני. הגאולה ממצרים היתה לפני מתן תורה, ולכן היתה אז אפשרות לרשעים מסויימים להוציא את עצמם מכלל ישראל, אמנם במעמד הר סיני, אמר הקב"ה לכל נשמה יהודית בלשון יחיד: "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ" (יתרו כ, ב), מה שיצר קשר בל-יינתק בין הקב"ה לכל

יהודי, ולכן מן ההכרח שבסופו של דבר יזכו כולם לגאולה.

זהו, איפוא, עומק האמידה שאנו אומרים לבן הרשע: אמנם ההתנהגות החיצונית שלך דומה לאותו רשע שהיה במצרים ולא זכה להיגאל, אבל האמת היא שבמצב הנוכחי 'לא יעזור לך'... בפנימיותך אתה מחובר עמוק, ובסופו של דבר הרי תחזור בתשובה ותיגאל גם אתה; אז חבל על הזמן בינתיים, עלה על המסלול כבר עכשיו!

וכך כותב אדמו"ר הזקן (תניא סוף פרק לט. הלכות תלמוד תורה פ"ד ה"ג):
"שכל אחד מישראל, בודאי סופו לעשות תשובה בגלגול זה או בגלגול אחר, כי לא ידח ממנו נדח"; בסופו של דבר גם הרחוקים והגדחים ביותר יחזרו בתשובה בבוא הגאולה השלימה.

2

כיצד יוצאים?

הנביא ישעיהו מדבר על בשורת היציאה מן הגלות אל הגאולה, ואומר כך (ישע' נב, יב): **"כי לא בחפזון תצאו, ובמנוסה לא תלכו, כי הלך לפניכם ה' ומאספכם אלקי ישראל"**.

הנביא מנמק: מדוע תהיה היציאה מהגלות בנחת ובשלווה? משום שהקב"ה ילך לפני עם ישראל. וכך מפרש ב'מצודת דוד': "לא תצאו בבהלה כאדם המפחד, ולא תלכו במנוסה ורדיפה כאדם הבורח; כי ה' הוא ההולך לפניכם, והוא המאסף ללכת אחריכם, ואם כן תהיו בטוחים ביותר".

במקורות רבים נאמר, כי הדגשה זו - **"לא בחפזון תצאו"** - באה להבדיל בין הגאולה העתידה לבין הגאולה ממצרים: יציאת מצרים היתה בחפזון, וכמו שכתוב (פרשת ראה טז, ג) **"כי בחפזון יצאת מארץ מצרים"**, וזהו החידוש של היציאה מהגלות האחרונה שלא תהיה בחפזון אלא בנחת ובשלווה.

[בזוהר הקדוש (ח"ב צד, ב) מובא בענין זה הפסוק (משפטים כא, ז) **"וכי ימכר איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים"**, והזוהר מפרש:

"וכי ימִכֹּר אִישׁ" – זה הקב"ה, אֶת בְּתוֹ – זו כנסת ישראל; "לְאִמָּה" – גלות ושעבוד; "לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֶבְדִּים" – היציאה מהגלות לא תהיה כמו שיצאו ממצרים, מ"בית עבדים": אז יצאו ממצרים בחפזון, ועכשיו יצאו מהגלות בשלווה ומנוחה].

אלא שכאן נדרשת הבהרה:

הנימוק לשלילת החפזון והבהלה הוא השתתפותו של הקב"ה – "כִּי הִלֵּךְ לְפָנֶיכֶם ה'"; והרי גם ביציאת מצרים השתתף הקב"ה, וכמו שקוראים בתורה בשביעי של פסח (בשלח יג, כא): "וְה' הִלֵּךְ לְפָנֵיהֶם!"

הפתרון לשאלה זו הוא בדברי המדרש (שמות רבה פי"ט, ו), המבדיל גם בענין זה בין שתי הגאולות ואומר כך: "לשעבר, אני ובית דיני הייתי מהלך לפניכם, שנאמר 'וְה' הִלֵּךְ לְפָנֵיהֶם', אבל לעתיד לבוא אני לבדי, שנאמר 'כִּי הִלֵּךְ לְפָנֵיכֶם ה' וּמֵאִסְפְּכֶם אֶלְקֵי יִשְׂרָאֵל'".

המדרש מתבסס על כלל הקובע שבמקום שנוזכר שמו של הקב"ה בתוספת וא"ו מקדימה - 'וה' - הדבר מלמד שהקב"ה לא בא לבדו, כביכול, אלא עם 'תוספת', ביחד עם "בית דינו". לפי כלל זה מובן, כי כיון שביציאת מצרים נאמר 'וה' הלך לפניהם' - בתוספת וא"ו - הרי שלא היתה אז התגלות 'טהורה' של הקב"ה כשלעצמו, ולכן אז יצאו "בַּחֲפֹזוֹ";

זהו החידוש של הגאולה העתידה, שאז תהיה התגלות מלאה של הקב"ה עצמו, "אני לבדי", וכדברי הנביא כאן 'כִּי הֵלֵךְ לְפָנֶיכֶם ה' (לא 'וה' אלא 'ה' לבדו) - וזה מה שיביא למנוחה, רוגע ושלווה מושלמים.

[הבדל דק זה שבין "אני ובית דיני" לבין "אני לבדי" נידון בהרחבה בדברי חכמי הסוד - ראה רמב"ן ופנים יפות' בפרשת בשלח שם, 'תורת שמואל תרל"ז חלק ב בתחילתו].

מי בראש?

הגאולה ממצרים באה על ידי **משה רבינו**, "גואל ראשון", אבל משה לא היה לבד – לצידו עמד **אהרן אחיו**, שלקח חלק גדול בתהליך הגאולה ובהמשך הנהגת העם.

בדומה לזה אנו מוצאים בייעודי הגאולה העתידה, שלצידו של ה"גואל אחרון", **משיח צדקנו**, אמור לבוא **אליהו הנביא**, שהוא "יבשר לנו בשורות טובות ישועות ונחמות", ועתיד גם לפתור ספיקות בהלכה שלא נפתרו במהלך הדורות (זהו הנוטריקון של המלה "תיקר" – ת'שבי יתרץ ק'ושיות ו'איבעיות).

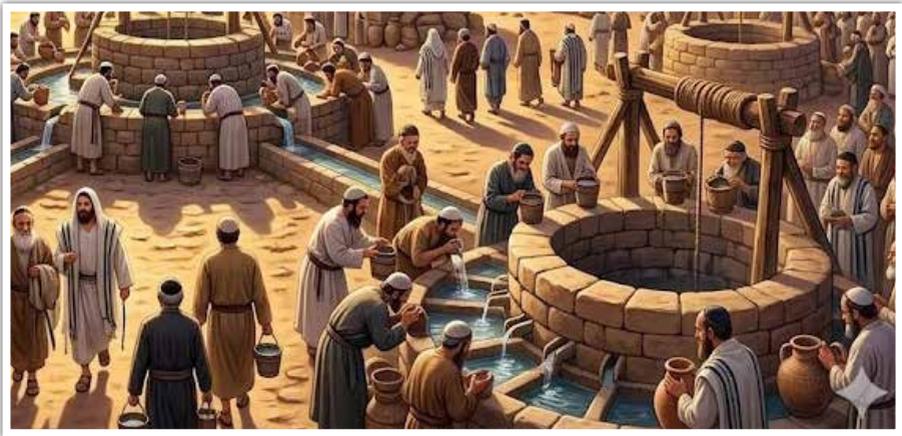
המהר"ל מפראג מציין (בספרו 'נצח ישראל' פרק נד), שלצד הדמיון בין הגאולות, קיים הבדל בולט:

בהנהגת הגאולה ממצרים היתה גם אשה שותפה, הלוא היא **מרים** – אחותם של משה ואהרן. כך, לדוגמא, אנו רואים בשירת הים, כיצד משה הנהיג את האנשים בשירתם ואילו מרים הנהיגה את שירת הנשים. גם לאחר מכן, כאשר הלכו ישראל במדבר במשך שנים רבות, הם התקיימו בזכות שלושת האישים – הם ניזונו בלחם מן השמים בזכות משה, הוקפו בענני כבוד בזכות אהרן, ושתו

מים מ"בארה של מרים".

לעומת זאת, בייעודי הגאולה העתידה אנו מוצאים רק את משיח ואלהו, שניהם ממין הזכר – והמהר"ל מבאר זאת כך:

לאחר יציאת מצרים שרו עם ישראל את שירת הים (טו, א): "אֶז יִשִּׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת", ואנו מזכירים שירה זו בכל יום בתפלת שחרית: "שירה חדשה שבחו גאולים לשמך הגדול על שפת הים";

אמנם בעיצומו של 'ליל הסדר' אנו מביעים תפלה ותקוה שנזכה גם אנחנו לשיר לקב"ה, בבוא הגאולה העתידה, ואז אומרים: "ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו".

שימו לב להבדל - בסיפור שירת העבר אנו נוקטים בלשון נקבה: "השירה הזאת", "שירה חדשה שבחו גאולים"; ואילו בתקוה לעתיד זה בא בלשון זכר:

“ונודה לך שיר חדש” [על בסיס לשון הכתוב בספר תהלים – צו, א; צת, א; קמט, א].

חז"ל מסבירים את עומק ההבדל בין “שירה” ל”שיר” (שמות רבה פכ”ג, יא. תוספות פסחים קטז, ב. ועוד):

גופה של הנקבה רגיל מטבעו לשינויים ולצער. האשה מצטערת בעת ההריון והלידה, וגם לאחר שסיימה את הלידה הנוכחית – היא יודעת שמצפה לה שוב תהליך של צער דומה, וחוזר חלילה; גוף הזכר, לעומת זאת, בנוי כך שהוא נשאר חזק על עמדו, ללא שינויים וללא צער.

ולכן הגאולה ממצרים הביאה ל”שירה” לשון נקבה – כי יחד עם השמחה וההודיה על הישועה, ידעו שהצער עוד לא הסתיים לגמרי, צפויים שינויים נוספים בהמשך; אמנם הגאולה העתידה תהיה חזקה ויציבה, ללא שינויים, ולכן אז ישירו “שיר” בלשון זכר דוקא.

ובכן, לפי זה אפשר להבין גם את ההבדל בזוהר הגאולים:

ביציאת מצרים היתה אשה בתוך הנהגת הגאולה (ובדומה לכך בגאולת פורים, שהתרחשה על ידי מרדכי ואסתר), בהתאם לאופי הגאולה שהביא ל”שירה” חדשה” בלשון נקבה;

ואילו בגאולה העתידה, תהיה הנהגת הגאולה על ידי “שני גאולים” בלבד, בהתאם לאופי הגאולה שתביא ל”שיר” בלשון זכר.

4

בכמה שבילים?

המעמד של 'קריעת הים' עתיד לחזור על עצמו. כך מנבא הנביא ישעיהו (יא, טו-טז), ובחז"ל קוראים זאת בהפטרת היום האחרון של פסח:

"וְהַחֲרִים ה' אֶת לְשׁוֹן יַם מִצְרַיִם, וְהִנִּיף יָדוֹ עַל הַנְּהַר בְּעֵיִם רוּחוֹ וְהִכְהוּ לְשִׁבְעָה נְחָלִים, וְהִדְרִיךְ בְּנַעֲלִים. וְהִיְתָה מְסֻלָּה לְשָׂאֵר עַמּוֹ אֲשֶׁר יֵשְׂאֵר מֵאֲשׁוּר, כְּאֲשֶׁר הִיְתָה לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם עֲלֹתוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם."

הכוונה הפשוטה בדברי הנביא היא, שכשם שביציאת מצרים התרחש הנס האדיר של קריעת ים סוף בו נקרע הים ובני ישראל עברו בין גזריו, כך לעתיד לבוא יצאו מהגלות דרך 'הנהר' שיתחלק 'לשבעה נחלים'.

[רעיון זה, שלעתיד לבוא יחזור על עצמו מעמד 'קריעת הים', נרמז גם בפסוק ידוע מתוך ספר התהלים (סו, ו): "הַפֶּךְ יָם לְיַבֵּשָׁה בְּנֶהָר יַעֲבְרוּ בְּרִגְלֵי שָׁם נִשְׁמָחָה בּוֹ".

החלק הראשון של הפסוק – "הַפֶּךְ יָם לְיַבֵּשָׁה" – מנוסח בלשון עבר, והוא

מכוון לקריעת הים שכבר היתה בעת היציאה ממצרים;

ואילו החלק השני – **"בְּנֵהרַ יַעֲבְרוּ בְּרַגְלֵךְ"** – נכתב בלשון עתיד והוא מתייחס לגאולה העתידה, שאז יעברו דרך הנהר שנבקע אל הגאולה השלימה ו"שם נִשְׁמַחָה בּוֹ".

אלא שאת המספר 'שבעה' לא מצאנו בקריעת ים סוף. בתורה נראה שהים נקרע במקום אחד בלבד, אולם בתהלים (קלו, יג) אנו מוצאים את הפסוק **"לְגֹזֵר יַם סוּף לְגֹזְרִים"** – 'גוזרים' לשון רבים, וחז"ל למדים מכך שהים התחלק אז לשנים

עשר מעברים, כך שכל שבט משובטי ישראל עבר במסילה המיוחדת לו.

למה בעבר התחלק הים **לשנים-עשר**, ואילו בעתיד יתחלק הנהר **"לְשִׁבְעָה נְחָלִים"**?

מבואר על כך בתורת החסידות (לקוטי תורה דיבור המתחיל "והניף". ועוד),

שהמעבר בתוך הים היה כרוך בהתעלות רוחנית נשגבה, וכמו שאמרו חז"ל שראתה שפחה בתוך הים מה שלא ראה גדול שבנביאים'.

ובכן, המעבר שהיה בקריעת ים סוף היה מלווה בהתעלות למדרגת **שנים-עשר השבטים**, בני יעקב, ולכן נקרא הים לשנים-עשר;

אמנם בגאולה העתידה תהיה התעלות למדריגה נעלית יותר, מדרגתם של **האבות והאמהות** – ולכן אז ייבקע הנהר ל'שבעה נחלים', מקביל לשלושת האבות וארבע האמהות, שביחד הם במספר שבע.

לעילוי נשמת
השליח הגה"ח
הרב יוסף יצחק
ב"ר רפאל ע"ה
ווילשאנסקי

גלב"ע ש"ק פ' תצוה, פ' זכור,
ח' באדר תשפ"ה

הקיצו ורגנו שוכני עפר, והוא בתוכם
בקרוב ממש

לזכות
מנחם מענדל בן זלאטע
חנה בת אסתר שפרה
ויר"ח שיחיו
לאיוש"ט